

THOMÆ
RODERICI à VEIGA
EBORENSIS,

Commentarij in libros Claud. Galeni
duos, de februm dif-
ferentijs.

Cum facultate supremi Senatus sanctæ
Inquisitionis, & Ordinarij.

CONIMBRICÆ.

Apud Ioannem Barrerium,
Typographum Regium.

Anno Domini,

1578.

O Liuros do Doctor Thomas Roiz, de Differentijs februm, & de Simplicium medicamentis, não tem cousa algũa contra a fee, nem doutrina sançta da igreja, porque tudo he medicina: Podelhe Vossa Alteza dar licença pera se Imprimirem. A vintoyto de Abril, de 1578.

Frey Antonio de São Domingos.

Vista a informação podem se Imprimir: & hũdos nouamente Impressos torne a esta mesa antes de correrem, pera se cõferir com o original. Em Lisboa 23. de Junho 1578. Manoel Antunez Secretario do Conselho gẽral o fez. E este despacho se Imprimirá no principio do Liuro.

Manoel de Coadros.

Paulo Afonso.

Dom Miguel de Castro.

Antonio Tellez.

Dom frey Antonio, Bispo de Martyria.

PRÆFATIO AD BENIG-
nos Lectores.

Tā puto, benignissimi lectores
(cōmunicanda est enim vobis
cum scriptorū meorum ratio)
omnibus qui vel verbo vel scri-
pto suscipiunt scientiarum dif-
ficultates veritatis lima expendere, & initan-
tibus indubitatas facere, summopere conten-
dendum esse, & votis omnibus expetendum,
à summo bonorum omnium largitore Deo, vt
à mentibus nostris exterminet duos illos veri-
tatis scopulos, & infensissimos hostes, aditum
nobis certi firmique impediētes: ambitionem
dico, & animi abiectiōē pusillanimitatēque.
Quorum primū, tantopere auersatus est Gal.
noster, vt perpetuo circumferret sententiam illā
cum primis amplectēdā, non tantū philosophis
aut artificibus, sed & hominibus omnibus: Am-
bitio perdidit artes: Et (quod magis dolendum
est

P R Æ F A T I O

est, etiam fidē & mores. Dum enim homines mundo affixi gloriam hominum aucupantur, quam nouis sectis & gloriosorum virorum calumnijs consequuturos se sperant, nec ferentes colla subdere sanctis maiorum institutis, traditi sunt in reprobum sensum: ex cogitantes sectas, opinionesque reprobas, quarū se prodant authores: ducentes post se plebem ignorantia obcæcatam, in suam & illorum perditionem. Alterū illud vitiū seruilis animi abiectique, visitur in his, quæ nec à domino, nec à sanctis eius nobis tradita sunt, sed sola naturali solertia inuenta. Dum enim à maiorum placitis, ne transuersum quidem vuguem recedere audeamus: sed misera captiuitate iurantes in verba magistrorum, veritati magis quā præiudicatæ illorum authoritati terga damus, mirum dictu est, quanti progressus scientiarum retardati sunt: quam fædi lapsus in omnium scientiarū genere perēnauerint, à magistris ad discipulos

miserā

P R A E F A T I O

*miseram contagione corruati: memine audente
 quod superior dixerit in rationis examē trabea-
 re: sed instar irrationalium, aut caprarū, aut
 formicarum, qua primum data porta est grega-
 tim ruentes. Et cum sint ex illis multi ingenio
 & diligentia superioribus, aut æquales, aut
 etiam maiores, ita se constituerunt emptitios
 non solum priscorum, sed etiam corruptorum li-
 brorum seruos, vt non dico sententiam vnā
 ex innumeris, aut mutare, aut perficere, sed nec
 literam vnā librarij incuria vitiatā, noua-
 re vspsiam ausi sint. Cum tamen plurima nobis
 dies diei magistra detexerit: regiones nuper
 inuentæ, priscis ignoratæ monstrauerint, me-
 dicamēta diuino munere proxime delata perfe-
 cerint, demum mens ipsa maiorum præceptis
 imbuta excogitauerit. Quæ dum breui multi
 iugam illorum doctrinam ebiberit, & potest
 & debet, sine illorum incuria, & sine nostra
 iactantia, multa mutare: non pauca adijcere il-
 lorum*

lorum

P R A E F A T I O

Libro.
Quod op-
timus me-
dicus.

D. prof-
per. 2. de
vita cō-
templati-
ua. In
præfati.

lorum monumentis. Quæ omnia ignavia hac
& seruili timore pereunt. Expetamus igitur à
domino feruentissimum solius veritatis amo-
rem. Nec suspicientes in vniuersum hominẽ
quempiam ab illo citra rationem pendeamus:
nec vllum ita dispicientes, vt non quãdoque il-
lius bene dicta humili animo suscipiamus: sed
etiam in vilibus authoribus quasi margaritas
in luto quærentes, vasa Ægyptiorum cõmutes-
mus in templum Dei. Non diffidamus lar-
gissimo datori, quasi effata iam sit natura, aut
abbreviata manus domini: cum fons ille aquæ
viuæ multo plura scientiarum fluentia sibi re-
condita habeat, vbi libuerit in posteros effudẽ-
da, quam hætenus in illos effuderit. Nec im-
itemur eos, qui in disciplinis tradẽdis (quod
quidam diuorum verissime scribit) magis quis
dicat, quã quid dicat attendunt: nec rationem
dictorum, sed dignitatem dicentium praua exa-
minatione discutiunt: paratiores aliquid do-
ctrinæ,

mirrol

Drina,

P R Æ F A T I O

Erinæ, & quã scire cupiunt ignorare, quam à
persona inferiore cognoscere: cum veritas vnde
cũque claruerit non sit ingenio humano deputã
da, sed deo: nec aliquorũ deãt credi, sed omniũ.
Quæ per se tanta & talis est, vt non sit tunc
magna si eam magni docuerint: sed potius ipsa
magnos faciat eos à quibus doceri, vel disci po-
tuerit. Ego quidẽ ita dicentibus credo. Scio quã
multi eruditissimi viri in docẽdo peccauerint et
scribendo, licentia & pruritu veteres calũniã
di, Arabes insectãdi, Gal. mordendi, & ipsi
mutuo se ipsos conficiendi: Rursum: quã multi
propter inertiam, & animi ignauia non pro-
mouerint, quò cũ veritate, & multa laude pro-
moueri potuissent. Perpetuo postulavi medio-
critatem hanc, & à duobis illis veritatis inue-
niendæ obicibus purgationẽ: Quantũ impetra-
uerim, nouit qui dedit: iudicabitis & vos, sed
sine ambitione, & abiectiõne: vt & vos veri-
tatem assequamini. Accusabũt alij, quod licen-

P R A E F A T I O

In præfa-
tione.

tiosius quam decet explanatorē euagatus sim,
in inquirendo eorū quæ ab authore scribuntur ve-
ritate, quandoque eēt, aut mutanda, aut adden-
da. Sed (vt mittamus quid explanatoris dictio
polliceatur, quid Gal. in cōmētarijs suis egerit,
quid in lib. de fracturis de explanatoris mune-
re scripserit, quo grāmatici in enarrandis scrip-
toribus aspirent: quicūque suscipiūt aliena ope-
ra interpretanda, ita potissimum utiles legen-
tibus fore arbitror: si vnā propositorū veri-
tatem, ceu scopum sibi statuunt inueniendam.
Quemadmodū enim in illustranda domo lux,
oleum, & elychnium conueniāt oportet: ita in
excolenda anima dogmatibus quibusque, veri-
tas instar lucis supremū obtinet locum: ratio-
num pondera olei exemplo sub ministrant in-
dagandæ veritati materiam: liber, elychnij mo-
re coercet nos, ne longius ab authoris instituto
euagemur. Valete.

DE DIFFERENTIIS FEBRIUM
THOMÆ RODERICI

A VEIGA EBORENSIS,

Commentarij in libros Clau. Galeni duos, de fe-
brium differentijs.

HPLICANDA SUMULA
p^o, loc^o in arte, vtilitas, diuisio.

De primo, licet titulus so-
las differentias polliceatur, tra-
dit tamen differentias, causas,
& signa febrium: quod ante fe-
cerat de omni morbo, in libris de morbo & sym-
ptomate. Separatim autem tradit Galenus theo-
ricam febrium à methodo curatoria earum, & rur-
sum separatim à methodo partem pharmacheu-
ticam, separatim item dieteticam: eo quod ita
exactius, & sine repetitiōe, traditur doctrina de sin-
gulis partibus, prolixius licet. Nā vim alimento-
rum ad victum, multis docet voluminibus: multo
pluribus vim medicamentorum, tum simpliciu,
tum compositorū: hīc agnoscit febres, methodum
vero curatoriam, idest applicationem vtriusq; in-
strumenti ad febres, seorsum lib. therapeutice plu-

A ribus.

ribus. Vulgares vero practicae tradunt haec omnia simul & breuius, sed minus exacte, & cum repetitionibus. In ordine tamen scribendi, est quod in Galeno desideremus medici, quibus necesse est omnia artis precepta breui inuenire: prestaret enim in vno opere instar libri Dioclis cui titulus est affectus, causa, curatio, ita Galenum vno volumine omnia colligere quae ad febres attinent. Alterum est, quod nec signa ipsa & causas, vno hoc opere omnes completitur; sed ex ijs etiam in multis relegat lectorem, ad libros crisium, & de arte ad Glauconem, & de morbo & symptomate, & de typis. Sicut alimentorum naturam, vltra libros de alimentorum facultatibus, tradit libris de euchymia, & de attenuante victu, & de dissolutione continua, & de sanitate tuenda.

De secundo, succedit hic liber, sicut species ad genus ad libros de locis, & de morbo & symptomate, in quorum priore traditur cognitio affectuum per varias partes corporis, in posteriore per varias essentias morborum.

De tertio, vtilissima est tractatio. Est enim febris morbus & frequentissimus, & periculosissimus. Nam in prooemio acutorum, (vbi nulla pestilens
consti-

accutorum. 48. Ideo. 8. Therap. citato, in reliquarū
 diariarum declinatione laudat balneum: in ea vero
 que proficiscitur à cruditate negat ante integram
 febris solutionē. Videtur tamen immodicū quod
 .9. Therap. 4. & 5. præsentē synocho, differt flebo-
 tomiam per biduum, propter cruditatem primæ
 conctiōis, & clisterē non cōcedit, nisi mollem idest
 sine sale, postquam alimentum concoctū est in vē-
 triculo, & descendit. Forte propter Erasistratios,
 qui fugiebant flebotomias. Sed si in cruditate qui-
 escendum est, quomodo. 2. accutorum. 22. præcipi-
 tur, ijs qui supra consuetudinē cibati sunt, non qui-
 escere. Dic: hic curamus factam iam cruditatem,
 illic præcauetur futura, lēta de ambulatione, vt des-
 cendat alimentum, ad loca coctionis: sicut per acta
 in integrum coctiōe, exercitium & potus amplior.
 .7. Therap. 6. Licet enim lib. de flebotomia. 9. quæ
 curant factum præcauent etiam futurū, non sequi-
 tur è conuerso: quia leuiores sufficiunt ad præcautio-
 nem, quam ad curationem. Quid ergo agendum
 in cruditate, si neque ad molem corporis, nec ad in-
 testina, trahendum est alimentum? Dic: fouendæ
 sunt partes ventris ad perficiendam coctionem,
 Absinthio, & Nardino ex Gal. citatis. Quod con-
 silium

*Causa iam cruditate
 ambulatio præcauetur
 in modum non a
 præcauetur conuersione
 ut dicitur in modum
 ut dicitur in modum
 ut dicitur in modum
 ut dicitur in modum
 ut dicitur in modum
 ut dicitur in modum*

*plurimum ad coctionem
 ut dicitur in modum*

Accutorum

3^{ca}
 filiū turpiter interpretatur, & ideo reprobatur Auer.
 7. collect. 7. quasi Galenus præcipiat fouere ventrē
 aqua calida. Fuchius item non recte, pro fotu vertit
 robur, vt sic sensus, minus febricitare ex cruditate,
 eos qui robustum habent vetriculum & epar: cum
 magis mostret ratio cruditatem in illis membris
 robustis, tanquam pendentem a maiori causa de-
 teriorem esse. Tertia causa febricitandi, est reten-
 tio alui: nam fluxus succedens tam in alimento pra-
 uo, quam in corrupto prohibet febrem secundo ali-
 mentorum de vuis. Nisi forte sequatur febris pro-
 pter frequentiam surgende: ea enim frequentia suf-
 ficit inducere febrem hic, & vigilię .2. Aphoris. 14:
 ita vt ob eam causam timeat Auerro² purgare ter-
 tianarios cap. proprio, & in valde debili sufficit ad
 mortem. 3. Cris. 9. Alterum symptoma, vocat hic
 Galen. inflammationem ventris, quam apertius
 explicans. 8. Therap. citato vocat ardorē, vel mor-
 sum, vera enim inflammatio ventris, fere non
 visitur in cruditate.

(Cæterum foraminum.)

Tractat alteram speciem prohibita: transpirationis, non
 ex pororum densitate, sed ex obstructioe.

Auer-

Aduerte primo: cum hic legatur vniuersaliter, causam putredinis esse prohibitam transpirationem, & .ii. Therap. 4. illa tantum putrere, quæ calida humida sunt, in calido loco, non probe difflata, plurimi in interpretum putant, causam perpetuam putredinis, esse prohibitam transpirationem: quorum quidam putant nunquam succedere putredinem, nisi illa præcedat: alij vero dicunt iungi necessario saltem tanquã consequens, quia accedente calore putrido, pristina difflatio non satisfacit. Alij vero inquiunt, imò est causa concomittans: quia vbi putredo, ibi debilitas in nati caloris, vbi debilis innatus calor, non fit sufficiens pulsatio, quare iã iungitur prohibita difflatio. Dic: constat nõ esse perpetuã causã antecedentẽ putredinis, prohibita difflatione. Si enim naturalis corruptio mixti est putrefactio. 4. meth. 2. possunt aut mixta prohiberi a mala difflatione: possent igitur nõ corrumpi. Secundo: multa externa etiã solida putrent sine mala difflatione: ergo magis interni succi. Et aperte in aere vel cibo pestilenti, quò pori latiores sunt magis sequitur putredo. Tertio: causa est prior effectu saltẽ natura: sed prohibita difflatio explicata ab illis est posterior saltẽ natura putredine: ergo nõ pòt asseri pro causa putredinis.

Putredo
an semper a
recenta dif-
flatione.

probat vniuersaliter
vbi calor debilis in
a caso antecedente
vniuersaliter

Quar-

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

Quarto: lib. de inæquali in temperie. 6. scribit multa putrere, propter alias causas, sine prohibita transpiratione: et hic causas putredinis in febribus duas explicat: malam distensionem in plenitudine vasorum, & defectum innati caloris in plenitudine quoad vires. Quin & Gal. ipse, tam infra, quàm de inæquali temperie. 7. ait calida humida in calido humido loco citissime putrere: alia vero etiã, sed tardius & est familiare Gal. sola frequentia tradere. Itẽ: ad putredinem sufficit corruptio innati caloris ab extraneo. 4. meteororum: sed ea potest accidere multis alijs de causis: nam vna cõtracta humorẽ ducit ab vna & ab aere pestilente humor corumpitur, & si innascitur sponte venenũ in corpore, cur non innascetur etiã pestilens putredo in humore? Quod autẽ locus. 11. Therapeut. intelligandº sit de frequenti causa, declarat quod iungit: illa tĩm putrere quæ calida humida sunt & in calido humido loco cõtinetur: Certũ est enim aliqua frigida & in hyeme putrere. Quod autẽ hic addit (multa) videtur aduersari. 4. methe. 1. asserenti, magis repugnare putredini magna paruis. Dic: simpliciter magis durant magna, quia plº obtinẽt de calido inato: vbi vero putredo oritur ex prohibito effluuiõ, copia, quia auget obstructionem, magis parat putredini.

Ad-

oberto
- m
- 27
- 27
- 27
- 27

ad febres part. lib. 6º
locis 5º de semina mu
vni genante

Aduerte secundo: de duplici plenitudine, sententias aliquot ex libro de plen. & de ratione curandi per sanguis missionem. Prima: Nomen generis est ex excessus vel abundantia: & dicitur de quavis re aucta, ita vt etiam de qualitate. 8. Therap. i. frequentius autem medicis dicitur de excessu humorum. Is excessus triplex est: cacochimia, plenitudo quoad vires, plenitudo quoad vasa. Cacochimia dicit excessum cuiusuis humoris preter sanguinem in quantitate: non enim (quod multi putant) cacochimia dicit intemperantiam humoris, sed excessum quantitatum humoris non sanguinei: qui ideo dicitur peccatum qualitatiuū humoris, quia in eo statu abundat humor prauus facta ad sanguinem collatione. Ostenditur: quia nec cognitio cacochimix, nec curatio conuenit peccanti humori per intemperiam, sed per quantitatem: quia nec nota ex colore, nec purgō appositissimum remediū cacochimix. Et quod maius est lib. plen. ii. si sanguis vasorum vel quod idem est, omnes simul humores redduntur ex quouis victu intemperati, non est cacochimia, sed intemperatia sanguinis: sicut si vnus reliquorum humorum similiter intemperatur, diceretur intemperies illius, non cacochimia:

Plenitudinis differentia.

in 2° lib. de 2° ap. 17.

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

& horum vitiorum vtrunq; alterate cōtrario sanabitur, nō purgatiōe: nisi forte ceu noxium inemendabile præstet educere ex corpore, licet non superfluat quātitate. Secunda: plenitudo quoad vires sigāt copiā humorum grauatiū vires sine excedat, sine nō quātitatem naturalem pristinā: & appellatur $\pi\lambda\eta\theta\omicron\varsigma$ plenitudo vel multitudo: licet latius plenitudo sicut græcis $\pi\lambda\eta\theta\omicron\varsigma$ dicatur etiā de ventriculi repletiōe, & d. cacochimia. 3. ep. sect. 4. 74. Huius plenitudinis perpetua nota est, grauitas in parte, vel in toto vbicunq; adest plenitudo illa: sigātq; auctū sepe solum sāguinem in vasis, vel toti, vel partis. sæpe etiā sanguinem cum humore aliquo ex reliquis. Omnis em̄ humoris excessus si simul augetur sanguis affert notā grauitatis indicātis subesse plenitudinem quoad vires. In ijs aut̄ speciebus duabus plenitudinis quoad vires conuenit flōia maxime: siue insit toti, siue parti, siue inflāmet, siue solū grauet. Tota difficultas est, num alij humores aucti citra sāguinis augmentū possint inducere grauitatē, & ita plenitudinem quoad vires. de quo Gal. de plen. 10. respōdet solābilem auctam, non posse aliquā ex plenitudinibus duabus inducere, quia prius inducet alium morbum, quā per sui augmentū grauitatem

mem-

membris, & multo minus tensionem vasis inferat:
 pituitam vero posse, vt in yposarea: atrabilis mi-
 nus, quia alia signa affert euidentiora, tetricū aspe-
 ctū, irationalem molestiam. Quando ergo graui-
 tas est ex aucta atrabile in vasis, ex qua reddi sanguis
 & crassus & ater, licet non simul increfcete sangui-
 ne etiam cōmendat Gal. floīam de floīa. 6. quia nō
 deijcit valde vires melācolia, & sanguini permixta
 est, tanq̃ illius fex: Et condēnat nō flobotomātes in
 ea abundātia. Si vero grauitas nascitur à copia cru-
 dorū humorū, timet floīam propter sequentem de-
 bilitatem ad copiam crudorum cum frigiditate,
 & inutritiōe: quare ante febrē caute float, presente
 ea, si vis debilis est nullo pacto, citato de floīa, &. 12.
 Thera. Sed quomodo in eo cap. ait plenitudinem,
 quoad vires fieri ex aucto sanguine, vel copia cru-
 dorum, non memorās melācholiā: capite autem
 10. ait crassi sanguinis abundātiā, vt plurimum
 esse melācolicā, raro crudorum succorum? Dic:
 grauitas cum sit debilitatio virium nascitur, vel à
 multo sanguine grauatiū humorū, vel à copia cru-
 dorū nō alentiū vltra grauitatē, crass⁹ autē sanguis
 redditur sæpi⁹ ex mixta atra, rari⁹ ex mixta pituita.
 Tertia snia: plenitudo quoad vasa appellatur pletho-
 ra male:

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

male enim confundunt multi plithos & plethorā. Est enim plithos genus ad vtrāque plenitudinem. plethora sola quoad vasa de plen. 6. importat plethora excessum humorum tantum, vt vasa periclitentur rūpi: quod fieri non potest. nisi excedēte solo sanguine, vel omnibus simul humoribus, ita vt seruetur antiqua proportio, aut vnus inter eos parum excedat de plen. 7. Iudicauit enim vere antiquitas non posse cū vita fieri vt vnus humor citra sanguinis augmentū tantopere intra vasa abūdet, vt periculose vasa distendantur, quam affectionem vocarūt plethorā. Huius perpetua nota est tensio maxime iūcto rubore, vel calore vel tumore vasorū. Cuius perpetua sanatio est sanguinis missio, & adhuc magis si iūgitur lassitudo phlegmosa: que vltra tensionē addit calorē & pulsū, tensio enī ait lib. ple. 7. nō precedēte fatigē sufficiēter adicat sanguinis copiā, & magis iūcto aliquo ex signis abūdatis sanguinis. Licet autem Galenus magis recipiat ad agnitionē phletorę nomen tensionis, vulgus magis cum erasistrato vtitur nomine tumoris vel turgentix, quā tensionis ex Galeno.

Quarta sentētia: non videtur inutilis doctrina erasistrati. licet reiecta de plenitudine. 6. quod nota incipi-

entis

entis plethoræ fere fit auctum virium robur: perfectæ autem, tumor & plenitudo vasorum, & totius. Fere enim ita apparet experimento, & ita pronunciant homines. Gal. autem reijcit primam notam: eo quod, robur viriū pēdet ex téperamēto, & bona nutritione solidorū, non ex copia sanguinis: cū ea magis grauet. Sed ipse vndecimo Therap. 1. & 3. ex quantitate & qualitate spiritum, carnis, & solidorum constituit robur virium. Antequam ergo sanguis propter copiam conculcetur, & putreat, fere vires augentur. Sed quo modo hic sequitur ex aucto sanguine robur, si paulo ante sequebatur gravitas & segnicies ad motus? dic: aucto sanguine sequitur augmentum animalis spiritus, & proinde facultatis deferentis: sed simul augetur pondus ferendum ex graui humore: si ergo modice augetur cum temperamento, sequitur robur: si immodice, vel cum corruptione gravitas sequitur. Num autem sit recipienda Galen. doctrina de plenitudine decimo, quod robur solū cōsistit in bona nutritione solidorum: caro vero, adeps, & humores aucti augent pondus, non facultatem deferentem, merito vertetur in dubiū. Varie enim docet Gal. in quo cōsistat robur cuiusq; facultatis. nam. 4. Ther.

vid. Archudius in

Quid sit in robore
fit aucto eū temper
mentū pēdet ad
motus spiritum
Laten qd si cū graui
ne aucto fit graui

ex mente Gal. Solid
funt cōferentia
xat u' aucti augent
aliqua qua sunt dicit
L. 1.

ficato autē germen est diminuti caloris. Addit aliā
 causam v. facius de vrinis octauo. si ex 1. Aphor. 15. *officio aff. e. qd. sedimē-
 re fuerunt in sano
 col. hinc quia exca
 hinc coctum? ut vici
 resista in sensibilibus
 tibi*
 vis robusta tenue excrementum, *per insufflationē* tertiæ coctionis in-
 sensibilibiter expellit, & non manifeste per sudorem:
 ergo & materiam sedimenti. Hispanus addit in cō-
 mento causam tertiam: quia excrementa primæ &
 coctionis sunt crassa, & contenta in vno loco, ideo
 præstat sensibilibiter expelli: excrementa vero tertiæ
 coctionis cum sint tenuiora & dispersa, in sensibili
 difflatu dissipantur: nisi virt⁹ sit de bilis. Veritas tñ *questiois resolutio*
 non videtur exacte his viris dicta, nam optime san⁹
 cum optimo victo sedimentum pellit, quātitate mo-
 derata. *at semper* 2. prælag. de vrinis, & 1. crisiū 12. & apud
 Actuariū in optima in diuisibiliq; sanitate, primo,
 de iudicijs vrinarū. 4. Quare addit. 2. de prouidē-
 tijs primo, in sano si diu deest sedimentum, expecta-
 malum: si breui ita vt paucos dies duret, ex obstru-
 ctione est, vel cruditate: ergo defect⁹ sedimenti nū-
 quam significat bonum in sano. Distinguenda autē
 sunt temperamēta sanorum: nam valde biliosi, te-
 nue & paucū habēt maxime exercitati. 1. crisiū. 12.
 contra pingues ociosi plurimum crassum: medij
 medio modo, & obseruāt etiam illud per morbos,
 dicebat Rasis cit. nam pingues & ociosi: dū egrotāt
 excer-

Nū in sa-
 nis appa-
 reat sedi-
 mentum.

excere-

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

excernūt plurimum sedimentū: quod terret medicos ignorantēs illud inesse talibus per naturam: nō ex præsentī morbo. Sic initio tertianę notę & quotidianę fere apparent contenta, non initio tertianę purę. 2. de causis v̄rinarū. 7. Videtur autē decepisse oppositū sentiētes, quoniam graciles & exercitati non ostendūt sedimentū ante quinque horas aut sex: quod notarunt Rasius & Nicolus: sicut in contrarijs statib⁹ cito subsidet. Non obstat, quod .4. Aph. 70. & .4. de sanitate. 6. celeritas subsidendi significat robur caloris inati: quia id verum est data paritate humorum in crassitie & copia: in sano autem sedimentum est valde tenue & paucum, ideo tarde subsidet. Adde: quod propter cruditates ortas ex errore victus, sæpe vrina sanorum caret sedimento. Quod tamen melius sit, etiam in sano apparere sedimentum ostenditur: quia lib. de differentijs symptomatum vltimo, dixit Galen⁹, durum esse dogma Dioclis, opinantis in optima sanitate nō oportere vt appareat sudor: sed quod insensibiliter dissipetur: si ergo tenue illud excrementum tertię coctionis nō potest vis sanorum insensibiliter expellere: multo minus poterit crassam partem excrementi tertię coctionis, exeuntem sub forma sedimenti.

dimen-

dimenti. In ægris autem, vulgo conceditur simpli-
 citer esse sumum bonum. Sed contra experientia
 ostendit apparere id in nonnullis perituris, aut diu
 agrotaturis. Rasis citato dixit: in morbis pituitæ,
vel melancoliæ esse malum & peius, si infra appa-
ruerit in vase, quam si supra: in biliosis vero bonum.
 Galenus quarto Aphorismor. 69. dixit in morbis
 pituitosis non esse bonum signum. Dic: sedimen-
 tum cum sit vna ex vacuationibus, subit iudicium
 vniuersale omnis vacuationis quarto Aphorismo
 21. videlicet, quod nisi in principio morbi potest va-
 cuari naturæ ratione, sed propter defectum reten-
tricis, vel errorem expultricis: quorum vtrunque
symptomaticum est, & non solum non significant
 bonum, sed indicant malum, videlicet violentam
 humorum turbationem, apud Rasin citato: sicut
 lippa initio obtalmiæ, & sputa lenta in pleuritide
 primo. acutorum. 33. & vrina crassa initio morbi
 quarto Aphorismorum. 70. ideo Auicen. de vri-
 nis sexto, pronunciauit non esse credendum sedi-
 mento, nisi vbi præcesserit coctio primo in colore:
 postea in substantia: quia natura ordine procedit: qui
 si nõ obseruatur indicat vacuationem non prodire à
 natura. Ideo Rasis in morbis ex frigidis humoribus

*in febribus et melancolia
 caput in dunt in ca
 pite facientium qd
 dunt*

*in biliosis vero indicat
 vltimam vi*

*Optimo
 nomina
 et parte*

dānat

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

dānat sedimentum cito apparēs, & ipse cum Acio
sermone. 6. cap. 29. in talibus morbis ^{nebula in morbis} præferunt ne-
bulam ^{in morbis} sedimento. Licet subleuari sedimētum, ter-
reat in doctos medicos. ^{causa est} quia sedimentū
apparens in initio talium morborum, non est sedi-
mentum, sed crudus humor: qui cum incipit coqui
incipit eleuari.

Aduerte octauo: cognitiones optimi sedimenti
& puris quatuor. Albidinem, equalitatem, modicā
crassitiē, fetoris priuationem. Sed dubitāt de albe-
dine: cum plura membra in homine sint rubra, cur
non reddūtur talia magis similia carni rubræ, quā
solidis albis. Dubitant: cur sedimentum minus fax-
tet purē, & tamen magis albet ex experientia &
Auct. 1. de causis vrinarum. 1, 5. Dic ad primum: si
pus gignitur in loco valde rubro vt epate, euadet
subrubrum decima quarta, terti. 3. 10. in reliquis al-
bet: quia vis coctrix in radicalib⁹, licet cum mino-
re calore, plus potest permoram: quare vbi non an-
ticipat sanguinis verti in carnem, propter inepti-
tudinem eius, albescit. Maxime: quia rubor insitus
sanguini ab epate extraneus est, nec necessarius alē-
dis membris: si quidem caro ipsa fere, si spectetur
in totum sanguinis tingentis expertis, albet, nō ru-

bet:

*frons morbi videtur sedimēti
postea hinc Sedimēti hinc esse
ut hinc & hinc in infir-
mā carne*

videtur nebula

*Optimū
sedimen-
tū quale.*

bet: siue in plurimis alitū consideretur, siue in quadrupedibus, siue in hōe ipso, & siue: quare inter coquēdū exiit ab asciticio rubore dūm carni similis redditur: nisi forte in salmone pisce, & quibusdā aliter colorata carne prēditis. Argumētū est, pus ex sanguine albere: quia in ōni phlemōe obsidete carnē cōtent⁹ sanguis p̄ coctionē albet: & demittēb⁹ exercitiū cōuertitur sanguis in pus albissimū, qđ exercitur cū vrina secunda. .i. de hypostasi: & synochū similiter vidit Vgo terminari, multa puris excretionē. 2. Aph. 47, similiter & pus albū apparet in ōni vlcere non modo solidorū sed & carnis. Quæ sentētia de sedimēti essentia, qđ sit crassior portio humoris putrentis à natura victa, quæ ob crassitiam non potuit insensibili perspiratu, vel sudore depelli, sed per ampliores meatus colligitur, in inflammatione nomine puris, in vrina nomine sedimēti, est aperta Gal. mens. 2. præsa. puls. 7. & Auic. i. 4. tract. 2. 7: & quid est sedimentum, nisi pars humoris qui iam coctus est: Nec decuit fernelium à tantorum virorū sentētia experimentis confirmata, ob infirmas rationes recedere, & perniciosum cōmetum appellare. Opinatur enim pathiol. lib. 3. 17. id subsidēs non esse partē humoris, aut putrētis, aut cocti, sed idem quod.

*per se non dependet
sublime*

*188. duntaxat confi
doloris ac fletu
fuit magis quā
et fletu*

essentia sedimenti

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

etiam in meo

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

quod in sanis: portionem crassam alimenti quę vri
de mixta actione innati calidi ad imum madatur.

*re sedimētū in organo sicut
materia putrescens*

Ideo autem bonum prælagire in morbis, quia sig-
nificatur ex eo apparente, naturā quę eatenus suc-
cumbēs vitiosis humoribus oblita fuerat soliti mu-
niris in vrina perficiendi, modo iā ceu respirātem
à turbulētia illorum solitum munus per agere.

*ut si dicitur in no in
re hinc 2 humoris putrescētis
solum idem qd in sanis*

Putat eius opinionis esse demonstrationes. Primā:
quia bilis non potest verti in pus, aut in album sedi-
mentum, maxime putrens in febre. Secundā: quia

Minus sanis la carcer. non sanis eū que formis eū no.

*ut si dicitur in no in
re hinc 2 humoris putrescētis
solum idem qd in sanis*

post apparitionē contenti albi in vrina, pellitur cre-
ticabilis & flava & putrēs, & fatens. Tertiā: quia
si esset pars noxij humoris, vrina per febrium aug-
menta crassesceret ea expulsiōne: cum monstrent
experimenta in dies tenuari magis. Quę tamen
suasiones nihil doctos mouere debēt. Bilis em̄ vtra-

*legens et malans et alia, bilis
carcer in sanguine aduēt
et sanis*

q; licet per se in coctilis sit, sanguini tñ per mixta
vel exiguo, & per sanitatem alere, & per morbosā
febriles, quā herisipelaceos in pus verti & coqui, nō
solum experientia quotidiana monstrat, sed etiam

*ut si dicitur in no in
re hinc 2 humoris putrescētis
solum idem qd in sanis*

Hyp. tradit. scribens. 7. Aph. 20. ab herisipelate sup-
puratio. Altera imbecillior est: cū sit fere perpetuū
post optimā coctionē porciunculæ humoris morbi-
fici sequi creticā vacuationē noxij, nec ex toto cocti

boip

humo-

humoris: obtinente natura supra totum propter victo-
 riam partam, in portione morbifici humoris. Minus
 potest quod addit, experimento urinam per augmen-
 ta febrium non crassescere: Usque adeo enim frequens
 est crassescere, ut scribente Hyp. 5. Aph. ad finem saepe.
 Si in urina crassa existere. etc. Gale. in commento
 interpretetur (crassa) id est cocta. Et. 4. Aph. 69. scri-
 psit: frequentissimum esse naturae ordinem in coquen-
 dis humoribus, ut a tenui urina paulatim transeat
 ad crassam: infrequentem vero & rarum notari ab Hyp.
 Quibus urinae ab initio paucae & grumosae. etc. Quam
 vero non conveniat quod ait, apparere contenta in
 urina per augmentum, natura iam redeunte ad sa-
 ni munera quasi parta victoria respirante, Ex eo in-
 telligitur: quoniam si per vigorem morbi & postre-
 mam augmenti partem tantopere laborat, & pugnat
 natura, ut omnino interdicit eo tempore Hyp. aegrum
 a cibo, ut tota natura soli conflictui intendat: Quo mo-
 do credetur, cum omnia verti ad excernendas urinae fe-
 cos? sed de hoc placito satis. Nec vero etiam bene habet,
 ut referatur cum Trus. causa albedinis ad calorem in ci-
 nerantem, & ideo de albantem: licet comparetur a
 Gale. puris cinerum. 2. Apho. 47. Comparatur enim eo
 quod est: residuum partis inflammatae post ebulli-
 tionem: non tamen comparatur in siccitate, ex qua

Adde

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

pendet albedo in sicco vsto, nec vllus humor ita sic-
cus est, vt nō calefactus nigrescat. Nec potest refer-
ri ad albedinem humoris putrentis: quia ex quouis
humore pus album apparet. Nec item potest refer-
ri hæc albedo ad mixtionem aeris ex vapore eleua-
to per coctionem attenuantē sicut in spuma & ca-
nis: quia oportebat sedimentum innatare non sub-
sistere. Minus verosimile est albere propter corrup-
tionē sanguinis, ex quouis calore: argumento quod
sanguis in parte sigillata albet: quia sic albedo sedi-
menti non magis significaret augmentum caloris
natiui, quia extranei. Ad secundū: respōdet Aphro-
disius. 5. problematū. 10. pus magis fatet: quia in lo-
co angusto cōtinetur, & non perflatur. Æqualitas
in sedimento indicat robur naturæ supra vniuersū
excrementum. Fætoris autem priuatio indicat exi-
guum fætores: cum enim præsentē calore extra-
neo & agente non possit in totum cessare fætor, ex
omnimoda priuatione illius, intelligetur cessa-
tiopugnæ: quod prauissimum est, sicut si in gāgre-
na non adest dolor, aut in falsa declinatione febris:
non cessatio caloris extranei.

Aduerte nono: ex dictis de coctionū differētijs col-
ligitur, quinq; esse ordines actiōis naturæ in mate-
riam,

*Infec d'bro cū febris vñ
vñ nō vñ sedimēto*

*Infec d'bro cū febris vñ
vñ nō vñ sedimēto
vñ nō vñ sedimēto
vñ nō vñ sedimēto
vñ nō vñ sedimēto*

*Infec d'bro cū febris vñ
vñ nō vñ sedimēto
vñ nō vñ sedimēto*

teriam, sequenti ordine primus. Optima coctio in benigno humore ad alendū. Secūda: optima coctio in semi malo, non ad alitionem: sed ad victoriā naturæ: vt sedimentum sanorum, de quo scribitur a prælag. vltimo, non habere per mixtionem causæ præter naturam. Tertius: optima coctio in humore putrente: quale est sedimentum optimum in febribus & pus optimū in inflammationibus. Quartus: mediocre pus vbi ambo agētia æquātur. Quintus: prauū, vbi solus extraneus calor agit. Sed queritur de coctione & vacuatione, siue prodeat ab arte, siue a natura, in qua materia intendatur? in coniuncta ne an in antecedente. Dic: materia coniuncta pro cōtinente non datur in febribus. r. de locis: datur autē in mediata: ea est humor in foco, & adhuc in mediatiore vapor a foco petens cor, sed in mediatiōssimā videtur calfactum humoris in corde: a quo sine medio pendet febris humoralis in corde, iuxta supra probata. Causa autem antecedēs intelligitur dispositio humorū in vasis. Coctio item apud probos authores sumitur tantum pro victoria naturæ supra humorem: vulgo vero etiā pro præparatione humoris ad expulsionem. Ergo coctionem in propria significatione magis intēdit medic⁹ in humore vaso-

fructus medel caduon

2°

3°

4°

5°

*respondendi ad quodam
fructus medel per vltimo
videntur ambo in humore
ferum q' l' vlt' naturæ vlt'
si sumit pro præparatione
expulsionem videtur vlt'
in vlt' naturæ sed in ca q' l'*

**Ordines
actionū
naturæ,**

*fructus medel vltimo**quod l' fructus medel*

L re vaso-

bis vniuersales. Ex quo loco colligitur: cur ex sanguine putrente non numeret Galenus propriam febrem: quia intra quartum adhuc est ebullitio sine periodo: Quoniam autem pingue omne inflamatum confestim innatas putret: accidit sanguini vtcitissime ebulliens putreat, versa scilicet pinguiore parte in biliosam naturam: quo tempore iam per tertianarios circuitus insurgit aduersus putrentem sanguine natura. Ergo vbi putret sanguis pro quarto humore, putret etiam omnes humores intra vasa, propter mutuam comixtionem: non enim est dare in vasis sanguinem purum: & ideo tantundem est dicere, synochum oriri ex sanguine, & oriri ex succis omnibus intra vasa putrentibus lib. de plenitudine. 10. Quando autem aliquis aliorum humorum putret intra vasa, propter sui exiguitatem, & malitiam pellitur extra vasa, & fit intermittens: vel ad vasa minora, & nascitur continua proportionalis: ideo tertiana intermittens affert inditia maioris caloris, sitis, & angustiae: quia mixta bilis sanguini mitescit. Quare ex reliquis humoribus dempto sanguine non nascitur febris continens vnicifervoris. Cur autem Galen. continentem putridam hic, & infra. 8. & .2. Crisium. 6. & .12. vocat etiam biliosam, causa est: quia

no loquimur de febre
qui non fuerit qd
interdixit numerat
habet de febre in

habetur in
fuerit & si bilis
sanos. et fuerit
quonia non dicitur
da acerbis qd fuerit
Sanguine fuerit
qui no e case san
fuerit in vasis

intermittens
fuerit hanc qd in vasis
continens bilis mitescit
ni mitescit

no quare modo fuerit
modo filiosam affert
continens remittendam
e qd sunt simili in vasis

cona-

conatur exercere medicum incognoscendo differē-
tias febrium continuarum per tactum: & quia tactus
vtrouque similis est, in biliosa continua, & incon-
tinente putrida, quia iam sanguis putrescens saltem
in qualitatibus licet non in forma substantiali, re-
presentat tactui febrem biliosam, dixit locis cita-
tis, continentem esse quodam modo biliosam.

Aduerte quarto de continuis ^{periodicis} proportionalibus:
Videtur Galenus in diuidendo cōmittere errorem
transiit enim genus intermedium: nam oportebat
diuidere continuam proportionalem in biliosam,
pituitosam, & melancholicā: post subdividere pro-
portionalē continuam biliosam, in simplicem &
duplicem tertianam: Ille autem aggreditur ab hac
secunda diuisione, omīssa priore. Dic: conatur Gal.

ad facilem exercitationē medici incognoscendo, re-
ducere species febriū ad paucum numerū: Cū ergo
diuisum hic sit cōtinua periodica, numerat varia-
tes periodorū tres frequētes: videlicet continua ter-
tiana simplex. Continua tertiana duplex: Cōtinua
quotidiana: Continua quartana. Separat autē signis
cōtinuā quotidianā a cōtinua tertiana duplici: quia
aut signa illa nō sunt perpetuæ certitudinis, inquit:
si accessiones duorū dierū se sequentiū sunt similes,

magis

Anima duplex e h caliditate
 accendit et sibi inuicem
 spondet de G in 3°
 Ania duplex per se
 non dia amonito mda
 u dous mda dia dūa
 to outio ou regitū on
 adia rāffonēcausa nos
 raf sequentiū

magis esse pituitosam: significans non necio tale esse
 pituitosam. Quod vero attinet ad nomē: biliosam
 continuā vocat Galenus saepe causum: hic vero &
 1. epid. sect. 3. 5. vocat tertianę naturam referentem:
 Arabes tertianam continuā. Cum em̄ causus diffi-
 niatur per ingentem feruorē cum perpetua siti, nō
 cōuenit appellatio causi omni tertianę cōtinuę. Di-
 stāt em̄ primo: quoniā bilis intra vasa vētriculi, ieco-
 ris, pulmonis, cōstituit causum ratione loci: & ad-
 huc magis in ore vētriculi, vel cauo hepatis. 1. epid.
 9. In reliquis aut̄ vasis cōstituitur tertiana cōtinua.
 Secūdo distant: quia in causo non sunt valde sensiles
 exacerbatiōes. Tertio: quia tertiana fit ā bile multa
 nō inflāmata causus ab inflāmata nō multa. 1. epid.
 sect. 2. 20. Addit aut̄ Actuarius lib. 2. cap. 1. oriri quōq̄
 causum ex sanguine tenui efferuescente sicut. 2. ad
 Glau. 1. herisipelas nō nunquā fit ab eodē sanguine.
 Quę sentētia vtilissima est in opere: vt intelligatur
 nō nunquā valde conuenire in causo phlebetomia.
 Num aut̄ exquisit⁹ causus adiūgat sibi aliquā inflā-
 mationē visceris. Cōcessit em̄ Gal. lib. de maraf. &
 Paul. lib. 3. 21. negat tñ idem Gale. 2. Crisi. 6. Dic. 2.
 Crisi. nō negat possibilitatē illius cōplicōis, sed agit
 de causo simplicissimo, ideo supponit abesse omne
 inflāma-

*Si sunt semel in mē-
 tibus et in mē-
 causis*

Differen-
 tia causi
 à tertiana
 continua

1ª dicitur

unde non causus est

2ª dicitur

3ª dicitur

Secunda est causus

*ramiora sunt Sympt
 2^a periodica simpliciter
 in continua periodica
 117*

manus

inflāma-

inflammationem: vniuersaliter autem frequentis-
sima causi committantur internas inflammaciones
5. de locis. 6.

SECTIO SECVNDA.

(Febris autem.)

Prosequitur signa .6. exquisita tertianæ aggreditur enim sin-
gulas species ab exquisitis, tanquam simplicioribus: & ideo co-
gnitu facilioribus.

ADuerte de primo signo: Si rigor in initio mor-
bi est vehemens, potest certo prædici tertiana:
quia nec in principio continuarum, nec quartana-
rum, accidit vehemens rigor: multo minus initio
quotidianæ. Verum validus rigor in initio, licet in-
sit soli tertianæ non tamen omni: tertiana enim in
suo ambitu fere inuadit cū vehementi rigore apud
Actuarium, citato: exquisita vero semper .2. Crisi.
3. sicut cum rigore eodem vehementi soluuntur cau-
si. 4. Aphorif. 58.

Alterum signum: ardens: videlicet sumpto no-
mine adiectiue, in quo significato etiam tertiana
intermittens dicitur ardens, & synochus, & quæ
vis febris cui iungitur feruor .8. de plac. 6. quo modo
1. Apho. 23. in ardentissimis febribus extrahit san-
guinem

id est signa febris
quæ cognoscitur
in principio
quæ dicitur
in principio
quæ dicitur
in principio

quæ dicitur
in principio
quæ dicitur
in principio

2^m ardens
Ardentis
febris æ-
quiuoca-
tio.
Additio

guinem vsque ad animi diliquium, id est in validis febribus cum sanguinis presentia, quare non sequitur est febris ardentissima, ergo ardens, substantiue sumpto nomine pro causa, sed adiectiue. i. feruens. Primo, enim Aphorism. legitur *δυνακαιοτατων*, & hic *καυροδεις* legitur nō causos. Quare frustra cōtendūt quidam, num sit exquisita tertiana ardens: est enim adiectiue, non substantiue ardens. Dere autem, memorandum est ex 3. Crisi. 3. quasdam febres esse validas, sed boni moris, vt exquisita tertiana: alias mittes sed mali moris, vt quotidiana. Causa est: quia in humoralibus febribus periculum non tantum pendet ab intemperatura calida, quantum à causa quæ vel faciliter, vel difficulter expurgatur.

Tertium signum: facilitas expurgationis propter humoris tenuitatem: ideo enim salua est quoniam omnes morbi materiales sicci sunt lætales, vel longi: humidi salubres & breuis. i. acutorū. 22. & 23. morbi autem vasorum sunt sicci, quando non iungitur sudor, vomitus, aut deiectio: ideo vomit⁹ initio accessionis, & sudor in fine, aut eradicāt, aut alleuiat apud Auic. cap. de quartana.

Quartum: accessio non excedit horas. 12. Auic. quandoq; ait à tribus ad .12. quandoq; à quatuor ad

14. quia

*cū quædam quædam si
ferri culosior quam 3*

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

14. quia in medicina nulli termini omnino certi sūt lib. de fracturis sect. 1. 42. intelligendū est autem signum, ceu coniecturale: quoniā videntur accessiones longiores in tertiana quæ cito soluitur: nō nunquam breues in diu durante: quia vnū signum solū in morbis nō gignit scientiā lib. de plenitudine vlt. Obijciunt contra: bilis exquisita potest esse tāta intra vasa, vt non possit extra pelli à natura: potest esse tam pauca, vt pulsa intra .12. horas absorbeat: ergo dabitur in ea copia quæ pulsa duret vltra .12. horas. Dic: non procedit argumentū: si creditur iuxta infra tradenda accessiōnem non esse expulsiōnem à vasis extrorsum, sed aggressum naturæ ad humorē iam expulsum: sed etiā si illud detur, constat experimēto fere nunquam pelli eam copiam humoris quæ extra vasa duret vsque ad sequentem accessiōnem: sed in melancholia intra .24. horas cessat, pituita intra .18. bilis intra .12. si autem humor amplior est, ita opprimit naturam, vt constituat cōtinuam: quia extra vasa pelli non potuit.

Quintum signum: naturalia omnia bilem acervantia. tempus anni, locus, ætas victus, consuetudo: nam illa quinque subire idem iudicium, ita vt vno explicato reliqua sub audiantur ostensum est.

Trallianus autem lib. 12. cap. de tertiana reprobat sententiam Galeni hic, & 2. Crisium. 3. eo quod asserit senem nonnunquam experimēto, & in hieme, corripit exquisita tertiana. sed idem Galenus ad dita ratione scripsit. 3. Aphorismorum. 19. morbos omnes fieri in omnibus, & naturis, & æstati- bus. Tantum ergo hic docet: si illa quinque concurrunt certissimum signum esse exquisitæ tertianæ: non docet accidere non posse exquisitam, ali quo ex his signis deficiente: multa enim Galeni, nisi amice definiatur damnabimus talia. nam. 2. Cris. 3. ait exquisitã tertianã requirere cōsensum illorũ, sed ad sensum dictũ interpretãda sunt illius verba.

Sextũ sumitur ex pulsu. ex quo colligitur quod etiã in intermittēte humor intra vasa iuxta vulgare sententiã incipit putrere: si quidẽ solis. 12. horis post finitã accessionẽ in exquisita tertiana latet putredinis in pulsu inditiũ: in alijs aut accessionibus adhuc diutius durat putredinis inditiũ. Colligitur secundo: cur in quibusdam intermittētib; febris anticipet rigore: Indicatur enim debilitas inati caloris, non potẽtis impedire manifestã putredinẽ ante expulsiõẽ à vasis. Quod si creditur accessionẽ esse solũ aggressũ narẽ ad humorẽ foci, magis quadrat: quã

Febrium
anticipã
tium ri-
gorẽ na-
tura.

cómo-

cōmoto putrente humore ab aggrediēte naturā, fit
 celeritas contractionis, & sæpe inflammatio corporis
 febrilis ante eleuationem vaporis inducentis rigo-
 rem. Colligitur tertio: ab exercitato per pulsum ag-
 nosci posse, nū reditura sit accessio, nec ne. Quod
 vero attinet ad signum ex pulsu. i. ad Glau. 6. afferi-
 tur pulsus tertianæ maximus, quotidianæ mini-
 mus, quartanæ medius, iuxta varietatem inflam-
 mationis febrilis & ruboris. Quod ergo legitur lib.
 de Typis 4. pulsum quotidianę esse maximū, tertia-
 nę paruum, recipiendum non est. Nam liber ille a
 quopiā scriptus est, & Galeni operibus adiectus, vt
 intelligeretur quæ occasio Galenū mouerit, vt scri-
 beret aduersus eos qui de Typis scripserunt. Nam
 eodem cap. etiam citato Hippoc. refert Hemit-
 treum frequenter esse intermittentem: quod con-
 stanter negat perpetuo Galenus, sicut quod de pul-
 su putridarum affert. Quidam conantur concilia-
 re ambos locos: quod præsentē iam febre tertianæ
 pulsus est maximus, incipiēte vero minimus, & mi-
 nor quam quartanæ: sed non videtur quadrare ex-
 perimēto: initio em̄ syncopalis minutæ pulsus sunt
 minores quā in biliosa, & melancholica. Quo ad ve-
 locitatē autē quotidiana par est cū quartana: tardior

corol. 2'

*Alfus magis sit auras
 e calore et aia fusti
 ey fusti aia i fusti
 ay fusti aia i fusti
 ay fusti aia i fusti
 ay fusti aia i fusti*

*magis debilitat cogit
 magis quam cogit
 melancolicis quia fusti
 videtur magis debilitat
 quam crassities*

*Febrim
 accipit
 cum ti-
 gote da-
 cur.*

omō

vtra-

^{quia gales una? & aliam pulsatione multu}
 vtraq; quam tertiana. In raritate vero quartana ex-
^{iam fuit con. nuntia}
 cedit omnes. Videtur causa: quia primo ad Glauco-
 nem citate propriū est quartanæ habere pulsum in
 interuallo tardiorē & rariorē sano: cū ergo per acces-
 sionē assumat differentias caloris, vt satisfaciat præ-
 senti vsui, primū assumit magnitudinē maiorē quā
 quotidiana: quia virtus nō est ita debilis: deinde ve-
 locitatē æqualem quotidianæ: raritatem autem nō
 valde mutat: quia vsui aucto satisfecit per magnitu-
 dinem, & velocitatem, cum exigua frequentia.

Addenda sunt autem signa septem ex .2. Crisi.
 3. Primum: pulsus initio accessionis minus cuncta-
 tur, quam in reliquis. Secundum: pulsus post acces-
 sionem manet citra omnē omnino inæqualitatē,
 hic. Verum. 1. ad Glauco. 2. & 5. præter diariā in om-
 ni febre manet inæqualitas febrilis, & .2. Crisium
 citato. Quidam respondent imperceptibilem in-
 æqualitatem vocari à Galeno, hic male perceptibi-
 lem, sicut ingustabile & insonabile .2. de anima. 10.
 quod exiguum habet vel saporem vel sonū: sed ver-
 bum omnino iunctum, non videtur admittere eā
 excusationem. Dic ergo: quod in his quæ sensu per-
 cipuntur parue controuersie tolerantur. 5. simpli-
 cium. 8. Vel quod in interuallo non reddit pulsus

Q ad

Additio

Capitulum

Quidam respondunt imperceptibilem inæqualitatem vocari à Galeno, hic male perceptibilem, sicut ingustabile & insonabile .2. de anima. 10. quod exiguum habet vel saporem vel sonū: sed verbum omnino iunctum, non videtur admittere eā excusationem. Dic ergo: quod in his quæ sensu percipiuntur parue controuersie tolerantur. 5. simplicium. 8. Vel quod in interuallo non reddit pulsus

fol. sed magis modice refrigerari, nam licet aqua plusquã terra frigeat, verum ob crassitiem plurimum morantem & plurimum imprimentem magis refrigerat & lædit musculos vapor malencolie quam pituitæ. sicut aqua magis quam aër humectat nos. Si autem conferatur rigor quartanæ ad tertianam difficilius est: quoniam Galen. semper concedit primatum calori & bili, cum experientia maiora damna monstret in rigore quartanæ. Videtur autem dicendũ Galenũ considerantẽ opera rigoris in se, id est celeritatem concussionum cum vehementia, merito pronunciaſſe pro bile: quoniam autem effectus non solum sequuntur vehementiam agentis causa, sed etiã moram, & qualitates, & multitudinem formæ iuncta agentis, & vapor malencolie multo plus moratur in membranis tegentibus neruos, unde queruntur se sentire contractos & tegentibus ossa, unde ossa dolent, qualitate item vapor malencolie siccus est & densus, contrahens dolorifice membranas illas, ita vt nonnumquam propter maxillarum contractionem dentes cominuantur; crassitie item sua oculis comunicata visum hebetet: eo fit vt ferẽ maiora mala inferat quartanæ rigor licet in se minor, quam tertiana: non aliter quã modicus ignis per moram in ligno, magis vrit quam maior in paleis. De secũdo cum doceat Hipp. citato, violentos rigores ante statum non mitescere: Gale. cum Alexandrino interpretantur in duplici specie validi rigoris incrementis (de his enim scribit Hippo.) duplex status significatum, validi enim

rigo.

rigores ab initio tertianis insunt: crescentes autem solis 761
quotidianis ex vitrea pituita, vel quartanis: & in quotidi-
anis quidem non cessat ingens frigus rigoris vitree, us-
que quo accessio procedat prope statum: quo tempore à ca-
lore sparso per corpus cessat: & hoc est non ante statum
mittescere, scilicet particularem: aliquando enim tota acce-
sione non cessat (quod proprie vocant *Hepialam*) in quo-
tidiana. Validus vero rigor increfcens in quartanis non ces-
sat ante statum scilicet vniuersalem: docete vtiliter Hyp.
quod quandiu quartanariis increfcunt rigores initia acce-
sionum, nondum morbus est in statu: sed quando post va-
lidos rigores sequitur mansuetudo illorum, status est.
Num autem augmentum illud rigoris in quartanariis li-
cet non indiset proximam solutionem, sit laudandum Alex-
andrinus constanter affirmat, dicens: artista letatur.
Optime autem videtur decernere Ras. 30. cont. autoritate
vigilantis: incipiente (ait) quartana malum esse validum
rigorem: & ostendere noxij humoris copiam: procedente
autem coctione rigoris augmentum laudandum esse, quo-
niam indicatur malencoliam naturæ coctione & excalsa-
tam esse & attenuatam, ideo magis penetrantem vehe-
mentiores rigores inducere, & de quartanæ quidem rigore 761
ita vere diffinitum esse videtur. De pituita difficilis est, 761
num etiam in statu vniuersali rigores increfcunt: Auces-
enim capite de quotidiana dixit, & rigore & frigus quo- 761
sidiana in accessionibus status esse maximam: sed Galen. 761

Folia cum Alexandrino in sola quartana aperte recipiunt, non in quottidiana: & attestatur cum experientia ratio: cum enim pituita magis laedat frigore quam crassitie sua, accedente coctione, calefacta licet tenuior reddita minuet & rigorem. & frigus principij accessionū secus q̄ in atra. Addunt Arabes inter signa quartanae: propterea quod vapor crassus non facile permeat ad cutem non abundare quartanam sudore similiter tertianae. Secundo agnoscendam esse materiam cuius vstionem sequuta est quartana per signa admixta praecedētis humoris: Tertio, urinam variare per varietatem acti humoris: post coctionem autem saepe apparere nigram, morbum soluentem. Depulsu autē cap. De tertiana dictum est. v. lin. 8. in margine. Adde: cap. 6. li. 9. extra. Adde: non enim oportet propterea quod dantur malignae quaedam febres in quibus propter visceris inflammationem, vel calidi innati penuriam, exteriora frigent visceribus ardentibus & siticulosis, ideo dari etiā oppositam febris constitutionem in qua exteriora urantur interiora frigeant: cum fons febrilis caloris in medio corporis situs sit. In Hepiala autem per uniuersam corpus permixtus sensus est & caloris & frigoris.

125 ¶ Fol. 125. lin. 1. mali, lego natali, item inuidentem. l. inua-
 126 dentem. ver. lin. 6. circuitur. l. circuitu. ¶ Fol. 126. lin. 7.
 oppugnat. l. oppugnant. v. li. 3. esse. l. est. lin. 1. In margi-
 128 ne. Adde: Cap. 7. ¶ Fol. 28. v. li. 1. aut. l. eadem. ¶ Fol. 43.
 143 li. 14. oppositam, l. oppositam. v. li. 12. causa. l. causa. ibi

¶ Fol.

¶ Fol. 145. v. li. 5. ingemiscit, adde: forte aut potissima causa febrilis rigoris in intermittentibus est, sensatio dolorifica musculorum à frigore sparsi per corpus vaporis morbifici: ad eum. n. dolorē sequitur duplex illa & continua musculorum omnium convulsio. Id quod fiet admodum vero simile, si reducamus ad memoriam primo: non accidere sensibilem hunc rigorem quam materia febris continetur in vasis, à quibus necessario aliquem actualem suscipit calorem: sed locis remotis à corde & magnis vasis, frigidioribusque. Deinde: si secundo considerauerimus quo modo humor omnis dempto sanguine licet calidus ut bilis potentiali tantum calore caleat: destituatur aut etiam in totum actuali nativo, quamdiu omnino crudus est, & nulla parte euictus & obtectus ab eo: id quod apparet manifestum in lachrymis ophthalmicorum, etiam à calido humore laborantium, attestante experientia cum *Are. 31. prob. 33.* Præterea, in sudore febricitantium lætaliter dispositorum, teste itidem experientia cum *Hyp. 4. apho. 37.* utraque. n. ad tactum frigida sentiuntur. Tertio si meminerimus quo modo initio accessionum omnes inuadat sopor propter frigiditatem vaporis communicati cerebro ab agitato humore, ob congregantem innatum calorem: Is sopor cum perpetuus sit omni accessioni incipienti, in malignis febribus inuincibilis est, ex experientia cum *Hyp. 2. pror. 29.* simul & quod per lumbos, dorsum, & dorsalem incipit & infestat, eadem experientia, & *Hyp. monstrantibus. 5. apho. 69.* Ex his tribus vere suppositis fit admodum vero simile, omnem rigorem febriliu accessionum fieri ex comunicata frigiditate crudi humoris neque victi à natura: dum agitur, omnibus corporis muscu

lis

Fol. *lis simulcū cerebro & dorsali: non secus quam si muscoli oēs frigida aspergerentur. Eo maxime quod omnes quærūtur sentire se internam frigiditatē: licet aliqui cum similitudine pungentium spinarum, aliqui quasi accedētis niuosæ aquæ. Cum enim in locis à corde & magnis vasis distantibus agitur humor, vapor ille instar lachrymarum, obthalmici toti cōmunicatur in frigidās corpus, vnde tristitia & grauitas oritur: obscitationes, & pandiculationes, lumborum dolor, & sopor: sicut enim in senectate refrigerante totius corporis habitum maxime patiuntur cerebrū & nerui, frigida scilicet mēbra: ita accedente toti corpori vapore refrigerante & morbifico, par est credere maxime offendi & refrigerari caput cum dorsali: de quibus duobus mēbris potissimū rigentes quærūtur, & quibus locis remedia admouentur in valido rigore. Cum primū autem dorsalis afficitur, necessario coafficiūtur origines neruorū ad totius corporis musculos corruatæ: muscoli vero ita affectus & intro aspersi magis quam si frigida externa aspergerētur, cōuelluntur omnes: vnde sequitur in mādibulis & totius corporis musculis inæqualis ille, vehemēs, & inuolūtarius motus, dictus rigor: nō aliter quā in epilepsia, affecto similiter cerebro à cōmunicato noxio & in frigidate vapore, sequitur cōcussio similis in corporis musculis inuoluntaria & vehemēs. Nō obstat huic sententiæ: quod vulgo asseritur in epilepsia cōcussiones illas totius sequi ad concussum cerebrū ex sensata noxia, vel vaporis, l. humoris, sicut cōcussio trunci tremūt arboris stolonēs & folia: quæ cōcussio in dorsali vnde nerui in corpus prodeunt*

deunt

deunt, locū nō habet, quoniā dorsalis non mouetur. Nō obstat Fol.
 (in q̄) quoniā in neutro casu est vera similitudo: nā in cōuulsi-
 one (quod ostēsum est secūdo artis) nō cōtrahitur nervus nec
 originēs eorū, cum sint flexuosi & molles, sed solū ligamentū
 durū & intentū cōuellitur, tā in epilepsia, q̄ in rigore febrili:
 videlicet cōtrahētibus se vilis musculorū lōgis ligamētalibus,
 ad excutionē noxæ sensatæ, postq̄ est cōmunicata musculis à
 cerebro, vel dorsali per nervos eo delatos: alias enim collū &
 caput maxime cōtraherētur: quod nō accidit. Nō obstat sc̄do:
 quod in epilepsia modo vna pars musculoſa contrahitur reli-
 quis immotis, modo alia: in rigore aut̄ oēs, quoniā in epilepsia
 mera frigiditas aut deleteria qualitas tardius cōmunicatur,
 modo huic parti per neruū, modo illi: in rigore aut̄ febrili pro-
 pter maiorē & magis continuā actionē caloris agitātis, oībus
 musculis accedit noxia frigiditas, quousq̄ incalescēte præ fe-
 bre corpore extinguitur inducta frigiditas, succedēte imodico
 calore. Non obstat tertio: qđ in apoplexia orta à simili causa,
 & à simili principio, nēpe ab affecto cerebro, nō visuntur illæ
 cōuulsiones: cum oporteat à causa maiore magis cōmunicari
 noxiā frigiditatē per nervos musculis: quoniā apopletici pere-
 unt similiter his, qui pereunt in morbi maximi principio pro-
 pterea quod tātoperē succūbit natura magnitudini causa, vt
 anteq̄ exurgat ad pugnā pereat suffocata, citra pugnā initiā
 te adhuc morbo: quare in tali morbo cerebrū cū neruis patiun-
 tur quidē sed tātoperē grauātur, vt accingi ad pugnā non au-
 deant, sed suicumbant: conuelli autem, pugnare neruo est.

Non

Fol. Non obstat quarto quod quidā rigētū magis videtur quæri de calore & spinis pungētibus: quia omnis humor crudus (quod ostensum est) actualē habet frigiditatē, quæ lædit, & quæ taētū nostro sentitur: si tñ causa morbifica potestate calida est, vt bilis, deducta ad actū caloris nostri mixtione & motu etiā tactui representat calorē pungētē & mordentē: sicut piper frigidū sumptū, postquam in corpore actū incaluit. Quæ omnia cū sint vero simillima, faciunt suasibilissimas causas rigoris & febris dictas: videlicet vt prima frigiditas extremorum & liuor exangiū partiū naris & vnguiū oriatur à deficiēte in illis calore natiuo sanguinis & spiritūū, propter aceruatū vniuersum ad viscera, sicut in dormiētibus: nisi quod hic propter maiorē necessitatē maior est & magis conferta reuocatio: sequens vero rigor oriatur à refrigerante musculos vapore, ppter aggressum indoctæ naturæ certis legibus agitātis: febris vero sequatur ad vnionē calidi in corde & vehementē motū conflictantis cum humore naturæ: sicut dormiens scdm viscera calidior est. 6. epid. sect. 4. 14. nisi quod hic pro magnitudine reuocationis maioris, & iūctæ pugne cū morbifico humore magna ex parte, vel inflāmato, vel putrēte, multo vehementior est calor, quem febrē vocāt. ¶ Fol. 151. li. 7. exhalarint adde 3. & 9. ¶ Fol. 152. v. li. 2. apparet. l. appareat. li. 11. essent: adde, cum sint fidelia artis. 83. ¶ Fol. 153. li. 24. requeritur. l. requiritur. ¶ Fol. 154. ii. 24. operā il. oportet. ¶ Fol. 155. v. li. 6. declinationem. l. declinatione. ¶ Fol. 156. h. 2. peiore. l. priore.

Laus Deo.

2114

U
E
T
N